

Amsterdam Museum presenteert tentoonstelling over stadsvernieuwer Van Eeghen

In het Amsterdam Museum aan de Amstel is van 29 maart tot en met 30 juni 2024 de tentoonstelling *Het Amsterdam van Piet van Eeghen: Hoe een koopman de stad heeft veranderd* te zien. De negentiende-eeuwse zakenman en filantroop Van Eeghen (1816-1889) liet zijn kunstverzameling na aan de stad en maakt nu deel uit van de collectie van het Amsterdam Museum. De schilderijen, tekeningen en prenten zijn voor het eerst samen als verzameling te zien. Als stichter van het Vondelpark en het Prinsengrachtziekenhuis, met zijn betrokkenheid bij de oprichting van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum en door zijn initiatieven voor woningbouw drukte hij zijn stempel op de stad. In de tentoonstelling wordt stilgestaan bij Van Eeghen als Amsterdamse weldoener, kunstverzamelaar en bankier. Hij verdiende zijn geld onder meer met koloniale handel. Wat betekent dat voor onze hedendaagse blik op zijn filantropische werk? En welke rollen speelden vrouwen in zijn activiteiten?

Stille vernieuwer

De grote veranderingen die in de negentiende eeuw plaatsvonden, zijn niet alleen door openbare bestuurders tot stand gebracht, maar vooral door de burgers zelf. Achter de schermen veranderden stille vernieuwers Amsterdam en haar aanzien. Een van de belangrijkste was Christiaan Pieter van Eeghen (1816-1889), telg uit de bekende patriciërsfamilie Van Eeghen.

De doopsgezinde koopman Piet van Eeghen was een spilfiguur in de Amsterdamse maatschappij. Van Eeghen gebruikte zijn uitgebreide netwerk en familierelaties om zijn initiatieven te ontplooiën. Zijn invloed heeft Amsterdam tot op de dag van vandaag gevormd. Hoewel al die activiteiten het aanzicht van de stad wezenlijk veranderden, maakte hij geen onderdeel uit van het stadsbestuur. Zijn oom Jan (1789-1838) en zijn oudste zoon Pieter (1844-1907) waren wel leden van de Amsterdamse Raad. Daarnaast was zijn echtgenote Cato Huidekoper (1822-1879) dochter van de eerste doopsgezinde burgemeester van Amsterdam.

Aanleiding voor de tentoonstelling

Aanleiding voor de tentoonstelling over Van Eeghen is het onlangs verschenen proefschrift van dr. Laura van Hasselt, oud conservator van het Amsterdam Museum, getiteld *Piet van Eeghen en de metamorfose van Amsterdam, 1816-1889*. In de tentoonstelling waarvan Van Hasselt gastconservator is wordt het proefschrift in een kritische en transhistorische context geplaatst. Van Hasselt: "Bovendien grijpt het museum de gelegenheid aan om ook Van Eeghens kunstcollectie te tonen, die na zijn dood door zijn kinderen aan de stad werd geschonken. Die collectie is een goed voorbeeld van wat gegoede Amsterdammers verzamelden in de negentiende eeuw en reflecteert bovendien de gedachtewereld van een rijke negentiende-eeuwse Amsterdammer als Piet van Eeghen. Het is uniek dat deze collectie nu te zien zal zijn."

Initiatieven in heel Amsterdam

Van Eeghen ontplooië zijn werkzaamheden vanuit een diepgevoelde liefde voor zijn stad en een doopsgezinde overtuiging, waarbij naastenliefde voorop stond. In samenwerking met andere burgers, vaak uit zijn eigen kring, voerde hij veel belangrijke sociale en culturele hervormingen door, zoals betaalbare woningbouw en toegankelijke zorg. De bouw van hele straten met arbeiderswoningen en het Prinsengrachtziekenhuis, maar vooral ook de ontwikkeling van het Vondelpark hadden een blijvende invloed op de stad. Daarnaast was hij betrokken bij de oprichting van diverse musea, zoals het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum. Zijn nagelaten privécollectie werd door zijn kinderen aan de stad geschonken en maakt nu deel uit van de collectie van het Amsterdam Museum.

Morele spanning

Van Eeghens initiatieven verbeterden de stad, maar hielden tegelijkertijd de bestaande machtsstructuren in stand. Vrouwen, arbeiders en andersdenkenden konden profiteren van de verbeteringen, maar werden doorgaans uitgesloten van actieve deelname aan het vernieuwingsproces. Zijn strijd om de sociale vrijheden van burgers te vergroten, was bovendien alleen gericht op Amsterdam. Hij hield zich afzijdig van initiatieven met een transnationaal karakter, zoals de afschaffing van de slavernij. Hoewel de firma Van Eeghen & Co zich voor zover bekend niet in de slavenhandel heeft gemengd, heeft het nog steeds bestaande handelshuis wel degelijk geld verdiend aan de slavernij, door handel in producten die met behulp van slavenarbeid werden verbouwd. De morele spanning tussen Van Eeghen als Amsterdamse weldoener en als koloniale koopman

maken hem tot een complex en interessant figuur.

Heden en verleden verbonden

In de tentoonstelling *Het Amsterdam van Piet van Eeghen: Hoe een koopman de stad heeft veranderd* maken bezoekers kennis met al deze facetten van Van Eeghen. Er wordt stilgestaan bij zijn familiegeschiedenis, zijn belangrijkste projecten en zijn drijfveren. De sporen die hij heeft nagelaten in de huidige maatschappij en parallellen met hedendaagse stedelijke problemen en uitdagingen. In de audiotour geven personen hun visie op de projecten van Van Eeghen en de onderliggende thema's daarvan, zoals stadsnatuur, prostitutie, koloniale handel of woningbouw en gentrificatie.

De collectie Van Eeghen

Het Amsterdam Museum heeft 93 schilderijen uit de verzameling van Van Eeghen in de collectie. Samen vormen zij een kwalitatief hoogstaande collectie, die typisch is voor verzamelingen uit die tijd. Van Eeghen verzamelde voornamelijk romantische negentiende-eeuwse schilderkunst. Uit Nederland, maar ook uit het buitenland, met name Frankrijk. Tot de hoogtepunten behoren werken van Jozef Israëls, Ary Scheffer, Nicolaas Pieneman en Alexandre Calame. Erg bijzonder is de grote collectie tekeningen en prenten van tekenaar Jan Luyken die ook door de kinderen van Van Eeghen aan de stad Amsterdam werd geschonken. Het Amsterdam Museum bezit daardoor de grootste Luyken-verzameling ter wereld. In de tentoonstelling wordt de bijzondere verzameling romantische kunst ontsloten voor een groter publiek.

Publicatie

Tegelijk met de tentoonstelling verschijnt een digitale publicatie met essays over de nagelaten collectie schilderijen van Van Eeghen. Naast essays over de betekenis van de collectie als geheel en de bijzondere rollen van vrouwelijke kunstenaars in de verzameling en in de familie Van Eeghen zelf, wordt een aantal van de schilderijen uitgelicht.

De tentoonstelling Het Amsterdam van Piet van Eeghen: Hoe een koopman de stad heeft veranderd is te zien van 29 maart tot en met 30 juni 2024 in het Amsterdam Museum aan de Amstel (Amstel 51). De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door het Cultuurfonds, Fundatie Van den Santheuvel, Sobbe en het Catherina Halkes Fonds. Het Amsterdam Museum wordt structureel ondersteund door Hoofdbegunstiger Gemeente Amsterdam, Founder VriendenLoterij en Hoofdpartner Educatie ELJA Foundation.

Noot voor redactie, niet voor publicatie

Met vragen of verzoeken richt u zich tot Kim Koopman: k.koopman@amsterdammuseum.nl of 06 - 22 92 77 29.

Afbeeldingen

Onderstaande afbeeldingen kunt u gebruiken bij publicatie over de tentoonstelling. Alle afbeeldingen zijn in hoge resolutie te downloaden via de link bij de afbeelding.

Perspreview

Op donderdag 28 maart 12.00 – 14.00 uur krijg de pers de gelegenheid de tentoonstelling te bezoeken voor deze opent voor publiek. Aanmelden kan via k.koopman@amsterdammuseum.nl.

Christiaan Pieter van Eeghen (1816-1889), Henriëtte de Vries (1877-1942), 1890 - Collectie Amsterdam Museum. <https://we.tl/t-pNFMjAw6T>

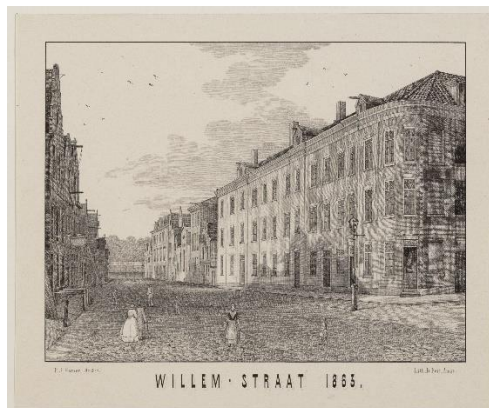
Zalig zijn de reinen van geest (1849), Ary Scheffer (1795-1858) - Collectie Amsterdam Museum, collectie Van Eeghen <https://we.tl/t-LWtNNNSA85>

Kinderen der zee, Jozef Israëls, 1863. Collectie Amsterdam Museum, collectie Van Eeghen <https://we.tl/t-ON1RSzyVol>

Vondelpark. Pieter Oosterhuis (1816-1885), 1868 - Collectie Stadsarchief Amsterdam. <https://archief.amsterdam/beeldbank/detail/3cbb0be1-95ce-3ed3-9406-1b0c2acb5954>

L: Tekening Goudsbloemgracht gezien vanaf de Brouwersgracht. Willem Hekking (1825-1904), ca. 1850 - Collectie Stadsarchief Amsterdam <https://archieff.amsterdam/beeldbank/detail/d607be46-0535-c06f-d8e6-ebd15822dbdd>
R: Prent Willem-straat 1863. B. Feit (1863) - Collectie Stadsarchief Amsterdam
<https://archieff.amsterdam/beeldbank/detail/c8d57e11-6878-cedf-953a-64ef17ef1186?mode=gallery&switch=1>

Prinsengrachtziekenhuis ca. 1880. Vervaardiger onbekend. - Collectie Stadsarchief Amsterdam, collectie Frits Knuf
<https://archieff.amsterdam/beeldbank/detail/7ab08ea4-eb82-c35d-546d-5fdfcbc433ed>

Kamerscherm met acht schilderijen (1854-1855). Geertruida Huidekoper en Jacoba van Eeghen. Collectie Amsterdam Museum. <https://we.tl/t-2xouz76Wnl>